

0 vjeronauku u školi i župnoj katehezi

U vjernosti poruci Isusa Krista, a potaknuti sadašnjim trenutkom u kojem se naša Crkva nalazi, odlučili smo, dragi vjernici, uputiti vam, na kraju ove i na početku nove školske godine, poruku o važnosti i svrsi odgoja u vjeri, tj. o vjeronauku u školi i katehezi u župnoj zajednici.

Konfesionalni katolički vjeronauk u Hrvatskoj

1. Mi, hrvatski biskupi, s radošću se sjećamo lipnja 1991. godine kada smo, nakon demokratskih promjena, po prvi puta našoj vjerničkoj i široj javnosti priopćili da su u Hrvatskoj ostvareni osnovni uvjeti za ponovno postupno uvođenje konfesionalnog katoličkoga vjeronauka u osnovnu i srednju školu, kao izbornog predmeta, te vjerskoga odgoja u predškolske ustanove. Nakon prvih *Uputa* što ih je donijelo Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Hrvatske, Sveta Stolica i Republika Hrvatska potvrdile su 1996. godine *Ugovorom o suradnji na području odgoja i kulture* "nastavu katoličkog vjeronauka u svim javnim osnovnim i srednjim školama i u predškolskim ustanovama, kao obvezatnog predmeta za one koji ga izaberu" (čl.1.). Nakon toga su Vlada Republike Hrvatske i Hrvatska biskupska konferencija, 1999. godine, potpisale provedbeni *Ugovor o katoličkom vjeronauku u javnim školama i vjerskom odgoju u javnim predškolskim ustanovama*.

Crkva je od početka shvatila izazove i odgovorno prihvatila nove mogućnosti ostvarenja svoga poslanja, što joj u skoro polustoljetnom bivšem sustavu nije bilo omogućeno. Osim svećenika i redovnica počelo je školovanje brojnih vjeroučitelja laika te u isto vrijeme njihovo stručno permanentno doškolovanje na katehetskim stručnim skupovima. Izrađen je *Plan i program katoličkog vjeronauka za osnovnu i srednju školu* te za predškolske ustanove, a u tijeku je izrada i novih vjeronaučnih udžbenika. Pokrenuto je i doškolovanje odgojiteljica i odgojitelja za odgoj u vjeri u predškolskim ustanovama. Sve to predvode biskupijski katehetski uredi u koordinaciji *Nacionalnog katehetskoga ureda* Hrvatske biskupske konferencije. Počeo je izlaziti i *Katehetski glasnik* u svrhu promicanja svih pothvata i bolje komunikacije među vjeroučiteljima. Nema sumnje da su ostvareni brojni pozitivni rezultati koji ponekad nisu vidljivi. Dakako, treba istaknuti i nastojanje nadležnih državnih institucija na čelu s Ministarstvom prosvjete i športa, školskih vlasti, osobito brojnih prosvjetnih djelatnika koji su dali svoj doprinos što boljem uključivanju vjeronauka i vjeroučitelja u školski sustav. Radujući se tome ne možemo se izuzeti od zauzetog promišljanja našega odgojnoga služenja, kako u školi tako i u župnoj zajednici.

Smisao i ciljevi konfesionalnog katoličkog vjeronauka u školi

2. Crkva se smatra pozvanom i dužnom upoznati sve ljude koji to žele s porukom Isusa Krista o najdubljem smislu čovjekova života i svijeta. Time ona ispunjava svoju zadaću naviještanja Evanđelja i ostvaruje svoju djelotvornu ljubav na području odgoja i obrazovanja mladih naraštaja.

Uvjereni smo da Crkva vjeronaukom u školi pruža važan doprinos sveukupnom

odgoju i obrazovanju. Valja imati na pameti da je u središtu vjeronauka ljudska osoba koju treba promicati na način da se djeci i mladima pomogne da uoče religioznu komponentu kao neizostavni čimbenik za svoj rast u ljudskosti i slobodi. Stoga vjeronauk nastoji pomoći u sazrijevanju dubokih "pitanja smisla" koja mladi nose u sebi, pokazujući kako Kristovo Evanđelje pruža istinit i pravi odgovor, čija je plodnost ukorijenjena u kulturalnom tkivu europskih naroda. Na taj način vjeronauk pomaže učenicima da zrelije osmisle i ostvare vlastiti život u obitelji i u društvu. Tamo gdje je opasnost da prevlada pretjerani individualizam i život obilježen uglavnom potrošačkim mentalitetom, vjeronauk ističe neosporive vrijednosti. Putem ispravne slike koju pruža o Bogu i čovjeku omogućuje da djeca i mladi jasno uoče nova kriva božanstva i pseudoreligije, od okultizma do nacionalizma i rasizma koji preziru čovjeka te da prema svemu steknu osobni kritički stav.

3. Svjesni da učenici imaju pravo na istinito i sigurno upoznavanje vjere kojoj pripadaju, dužnost nam je učiniti sve da dublje spoznaju Kristovu osobu i cjelovitost navještaja Radosne vijesti koju je on objavio. Već smo u prvoj našoj Poruci istaknuli da u glavnu zadaću vjeronauka u školi spada upoznavanje, čuvanje i razvijanje vlastitog te upoznavanje i poštivanje tuđeg vjerskog, kulturnog i nacionalnog identiteta. Otvorenost prema drugima i različitim, upoznavanje u duhu ekumenizma svih kršćanskih Crkava i dijalog s drugim religijama sastavni je dio katoličkog vjeronauka u školi. Time konfesionalni katolički vjeronauk ima bitno ekumensku i dijalošku dimenziju. Samo s ispravno formiranom savješću i izgrađenim vlastitim stavom čovjek može donositi slobodne i odgovorne odluke i ući u plodan dijalog s drugima. Tko god objektivno analizira planove i programe katoličkog vjeronauka može vidjeti da oni odgajaju za suživot sa svima bez obzira na nacionalnu i vjersku pripadnost. Školski vjeronauk njeguje i interdisciplinarni dijalog koji se uspostavlja na onoj razini na kojoj svaki predmet oblikuje osobnost učenika. Time utemeljuje, jača, razvija i upotpunjuje odgojno djelovanje škole (usp. *Opći direktorij za katehezu*, 73).

Katolička se Crkva u Hrvatskoj, po uzoru na gotovo sve Crkve u zemljama Europske zajednice, odlučila za konfesionalni vjeronauk. Konfesionalni vjeronauk ima svoje duboko opravdanje i u današnjem pluralističkom društvu i tzv. laičkoj državi, kao što to potvrđuju iskustva u skoro čitavoj Europi. On je najbolji oblik ostvarenja religiozne dimenzije u školskom odgoju i stoga opravdano predstavlja čvrstu komponentu europske škole. Vjeronauk u školi je djelo služenja dobru čovjeka, u duhu Kristova poslanja izrečenog riječima: "Ja dođoh da život imaju, u izobilju da ga imaju" (Iv 10,10).

Na temelju rečenoga smatramo da nemaju pravog opravdanja pojedina mišljenja da se umjesto vjeronauka uvede *religijska kultura* koja bi se temeljila na upoznavanju kulturnih fenomena svih religija. U tako zamišljenoj religijskoj kulturi slabi dijalog do kojega je u Hrvatskoj svima stalo. Naime, u dijalogu se učimo pluralizmu i različitostima koje smo pozvani vrednovati i cijeniti, ali ne na štetu vlastitog vjerskog identiteta i života po svojoj vjeri. Težnje za sinkretizmom i nekom neutralnom religijom novoga svjetskog poretka koje podržavaju neku religijsku kulturu lako mogu dovesti do duhovnog i vjerskog osiromašenja čovjeka. Gdje se sve jednako postavlja jedno pokraj drugoga, kao da je sve iste važnosti, tamo se ne odgaja za pravu slobodu koja

se misli ostvariti predmetom religijske kulture. Uostalom, mnogi elementi tzv. religijske kulture ugrađeni su u planove i programe katoličkoga vjeronauka. S druge strane, oni bi po naravi stvari trebali biti prisutni i u drugim predmetima, kao što su hrvatski jezik i književnost, povijest, umjetnost i dr. Školski vjeronauk tumači u duhu kršćanske poruke i tradicije temeljne vrijednosti naše kulture i civilizacije kao što su ljudska prava, sloboda, autonomija i dostojanstvo osobe, koje su zajedničke današnjim europskim narodima i zemljama. On to čini tako da se istakne njihov puni smisao kako bi postale izvorom nove nade za društvo u kojem živimo. Stoga pozivamo sve na plodonosan dijalog koji će nas sačuvati od pristranih promišljanja i sudova o prisutnosti Crkve u suvremenoj školi preko školskog vjeronauka.

Suodnos župne kateheze i školskog vjeronauka

4. Dragi vjernici! Znamo da odgoj djece i mladih ima više oblika. To su u prvom redu obiteljski, školski i župni odgoj. Premda se kroz vjeronauk u školi sustavno upoznaje katolička vjera u svim njezinim dimenzijama, tj. u učenju, slavljenju i življenju, ipak je za cjelovit odgoj potrebno uključivanje u određenu crkvenu, odnosno župnu zajednicu, u kojoj se raste i živi u vjeri, a što se postiže župnom katehezom. Ona, naime, potiče duhovno, liturgijsko, sakramentalno i apostolsko sazrijevanje u crkvenoj zajednici. Osobit naglasak stavlja se na iskustvo vjere koje se najdjelotvornije uči, slavi i živi u konkretnoj župnoj zajednici, što se posebno očituje u njezinom liturgijskom slavlju i životu.

Premda između vjeronauka u školi i kateheze u župi postoji jasna razlika, ipak oni su nerazrješivo vezani. Imajući to na pameti potpuno je razumljivo, što se za pristup sakramentima pomirenja, euharistije i potvrde traži redovito pohađanje i vjeronauka u školi i župne kateheze. Pritom je od osobite važnosti da naše župne zajednice budu žive i aktivne, otvorene za sve, napose za djecu i mlade, koji se u njih uključuju, kako bi mogli bolje živjeti i djelovati iz vjere kako u Crkvi tako i u društvu. Držimo da će tome uvelike pomoći i novi *Plan i program župne kateheze prema novom poimanju župne zajednice*, pozvane da se sve više obnavlja u duhu II. vatikanskog sabora.

Riječ roditeljima

5. Dragi roditelji! Riječima II. vatikanskog sabora ističemo da ste vi, koji ste dali život svojoj djeci, prvi i glavni njihovi odgojitelji (usp. *Deklaracija o kršćanskom odgoju*, 3). Vama pripada pravo i odgovornost da izaberete vjersku pouku za vašu djecu, a to znači i konfesionalni katolički vjeronauk u okviru škole. To načelo proizlazi iz vjerske slobode koja je zajamčena i Ustavom Republike Hrvatske i koju je građanska vlast dužna poštovati. To znači da se vaše pravo krši, ako bi se nametao takav način odgoja iz kojega bi se isključilo vjersko obrazovanje prema vašem vlastitom vjerskom uvjerenju (usp. *Deklaracija o vjerskoj slobodi*, 5). Zato Crkva naglašava i podržava vaše neotuđivo pravo da odlučujete i o odgoju svoje djece što ga izražavate na početku školske godine pri upisu na školski vjeronauk kao i za vjerski odgoj u predškolskim ustanovama. Mi vas također potičemo da pratite i podržavate odgoj u vjeri kako u školi tako i u župnoj

zajednici. Ipak upozoravamo da školski vjeronauk upisuju samo oni koji to žele, a koji im, tek kad ga izaberu, postaje obvezatni predmet. U tom izboru vi ste vašoj djeci i mladima prvi savjetnici i odgojitelji, zato mu pristupite sa svom odgovornošću. U tome su vam pozvani pomoći kako školske vlasti tako i župnici i vjeroučitelji. Podsjećamo vas, dragi roditelji, da ste se na dan svoga vjenčanja u crkvi i pri krštenju djeteta obvezali da ćete biti savjesni odgojitelji djece u katoličkoj vjeri. Ostanite svjesni činjenice da upisivanjem vaše djece na školski vjeronauk svjedočite, zajedno s njima, za Krista. To posebno činite i vi mladi pred svojim vršnjacima u srednjoj školi, u svijesti da sa sakramentom potvrde nije završeno uvođenje u vjeru. Štoviše, pozvani ste na trajni rast u vjeri, a posebice na odgovoran angažman iz vjere u Crkvi i u društvu, u čemu vam uvelike pomaže novi program školskoga vjeronauka kao i onaj za okupljanja u župnoj zajednici.

Dakako, dragi roditelji, vi ste odgojitelji najprije u obitelji, a onda sudjelovanjem, zajedno s djecom i mladima, u životu župne zajednice, osobito na nedjeljnoj misi. Time djeca bolje shvaćaju i radosnije žive Božju blizinu koju kao roditelji očitujete, što na njih ostavlja odlučujući trag kroz cijeli život. I ovom zgodom ističemo važnost nedjeljne mise koja je izvor i vrhunac cijelog kršćanskog života (usp. *Dogmatska konstitucija o Crkvi*, 11).

I vas, poštovani roditelji, koji iz osobnih i časnih motiva upisujete djecu na katolički vjeronauk te im – iako ste možda nekog drugog uvjerenja – na taj način želite pružiti mogućnost da vaša djeca, u traženju životne istine, upoznaju i katoličku vjeru i tradiciju u sredini u kojoj živite, molimo za suradnju s vjeroučiteljima i sa školom. Neka vaša želja i naša odgovornost budu na služenje sveukupnom dobru djece.

Sve vas, dragi vjernici, odnosno članovi župnih zajednica, molimo da podržite svoje vjeroučitelje u školi i katehete u župi, da bi djeca i mladi pod vodstvom župnika i vjeroučitelja dublje upoznali sve ono što Crkva predlaže. Naime, odgoj u vjeri, odnosno kateheza, djelo je cijele crkvene zajednice. Otud i važnost zalaganja u produbljenju vjere na susretima za odrasle, odnosno za roditelje, i aktivnijeg sudjelovanja u životu župne zajednice. Pritom je od posebne važnosti da roditelji, kao i cijela župna zajednica podržavaju svoje vjeroučitelje i katehete.

Riječ župnicima i vjeroučiteljima

6. Dragi vjeroučitelji i vjeroučiteljice u školi i katehete u župnoj zajednici! Zahvalni za svako vaše zalaganje i entuzijazam na području školskog vjeronauka proteklih godina, pozivamo vas da nastavite vaše djelo naviještanja onim početnim žarom, kojim ste ga i prihvatili. Ne zaboravite da za vas religioznost i vjera nisu samo znanje nego prije svega osobni stav i svjedočanstvo života, što na poseban način očitujete sudjelovanjem u životu župne zajednice kao i osobnim sakramentalnim i molitvenim životom. Nosite, stoga, zajedno s Crkvom odgovornost za sadržaje vjeronauka koje ste pozvani prenositi onako kako vam to predlaže Crkva i kako to zahtijevaju suvremene školske didaktičko-metodičke postavke, u čemu ste se pozvani trajno usavršavati. Vodite pritom računa o posebnostima i razlikama između školskog vjeronauka i župne kateheze te o njihovom komplementarnom odnosu.

Pozivamo i vas, dragi svećenici, u prvom redu župnici, da kao predvoditelji odgojnog djela Crkve posebnu brigu posvetite župnoj katehezi kojom se djeca, mladi i odrasli uključuju u župnu zajednicu. Nastojte pratiti i pomagati sve vidove odgoja u vjeri, posebno vjeronauk u školi, bilo vlastitim trajnim usavršavanjem na stručnim katehetskim skupovima, bilo podrškom vjeroučiteljima koji rade u školi ili katehetama u župnoj zajednici.

Zaključak

7. Konačni je cilj kateheze uvesti čovjeka u zajedništvo, u bliskost s Isusom Kristom. Ostvarenju toga pridonose posebno župna kateheza i školski vjeronauk, kao temeljne službe Crkve na dobro djece, mladih i odraslih. U ime odgovornosti koju nosimo pred Kristovim nalogom naviještanja Kraljevstva Božjeg pozivamo na zauzeto zalaganje sve koji su na različite načine uključeni u izgradnju vjere i života čovjeka.

Na kraju, riječima *Općeg direktorija za katehezu*, tog važnog rimskog dokumenta, koji svima vama preporučujemo da ga proučavate, molimo svemogućega Boga da ojača tolika djela koja se posvuda obavljaju u prilog rasta vjere i nasljedovanja Isusa Krista Spasitelja. Neka zagovorom Djevice Marije u Crkvi ojača nova snaga za rađanje sinova i kćeri u vjeri te odgoj prema punini života u Kristu.

Na sve vas, draga djeco, mladi, roditelji, župnici, vjeroučitelji, katehete i prosvjetni djelatnici, zazivamo Božji blagoslov.

U Zagrebu, 15. lipnja 2000.

† Josip Božanić, nadbiskup zagrebački, predsjednik HBK, v.r.

† Ante Jurić, nadbiskup splitsko-makarski, potpredsjednik HBK, v.r.

† Anton Tamarut, nadbiskup riječki, v.r.

† Ivan Prenda, nadbiskup zadarski, v.r.

† Slavomir Miklović, vladika križevački, v.r.

† Slobodan Štambuk, biskup hvarski, v.r.

† Želimir Puljić, biskup dubrovački, v.r.

† Marin Srakić, biskup đakovački i srijemski, v.r.

† Juraj Jezerinac, vojni ordinarij, v.r.

† Marko Culej, biskup varaždinski, v.r.

† Ante Ivas, biskup šibenski, v.r.

† Antun Škvorčević, biskup požeški, v.r.

† Ivan Milovan, biskup porečki i pulski, v.r.

† Valter Župan, biskup krčki, v.r.

† Mile Bogović, biskup gospićko-senjski, v.r.

† Marin Barišić, pomoćni biskup splitsko-makarski, v.r.

† Đuro Gašparović, pomoćni biskup đakovački i srijemski, v.r.

† Josip Mrzljak, pomoćni biskup zagrebački, v.r.

† Vlado Košić, pomoćni biskup zagrebački, v.r.